

Kedves barátom!

Kívánsága szerint sógora iránt írtam Stahly²⁶ barátomnak, s ma igen kedvező választ vettem tőle, minek, hogy mielőtt várt sikere legyen, szívemből óhajtom.

Én is örömmel emlékezem régi viszonyainkra vissza, s köszönöm [!], hogy kegyed irántami jó véleményét mások irányában is védelmezni iparkodik, mi jelen körülményeinkben annál becsesb, minél többször tapasztaltam március óta az öreg Horacz ama versének: „tempora si fuerint nubila, solus eris”²⁷ igazságát.

Egyébiránt én ezen keveset búsulok, s az ellenem koholt rágalmakat is, melyeknek napjainkban hazánk legjobbjai is ki vannak téve, resignatioval tűröm, mint-hogy öntudatom nyugodt s tiszta, és honunk iránti hűségben bárkivel is vetekedhetek, sőt éppen új institutioinknak kivívásában alig volt valakinek oly *lényeges* része, mint nekem, mit kegyed legjobban tud s tanúsíthat; mi pedig a Lamberg melletti állítólagos biztosi működést illeti, ez a legalaptalanabb utcai kósza híreknek egyike, mert sem hivatalos, sem magán úton legkisebb nyoma sem érkezett hozzám.²⁸ Többnyire odafenn egyenességemet, törvényesen átalakult új kormányrendszerünkhez őszinte ragaszkodásomat, s minden reactionalis eszméktől idegenkedésemet sokkal jobban isméri, semhogy ily *törvénytelen* provinciát²⁹ reám bízni csak eszükbe is juthatott volna; ha azonban mégis megtörtént volna, semmi jutalommal vagy kényszerítő eszközökkel annak elvállalására nem bírhattam volna, mert az irányunkban felülről követett gaz politikának s a haza ellen elkövetett rút ármányoknak, hallatlan árulásoknak s borzasztó törvénytelen ségeknek határozottabb ellene, rosszalója s gyűlölője nálam nem lehet, s azért nemhogy azoknak kivételére magamat valaha eszközül használtatni engedtem volna, sőt azon temérdek gázságoknak megtorlására magán polgári állásomban mindenre, mi csekély ereimtől telik, készen vagyok.

²⁶ Stahly Ignác (1787–1849) sebész, egyetemi tanár, 1840-től országos főorvos, helytartótanácsos. 1848. május–november között a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium egészségügyi osztályának igazgatója, november 1-jétől tábori főorvos, december elejétől a Honvédelmi Minisztérium egészségügyi osztályának vezetője. A Szógyény által 1849 tavaszán felállított ideiglenes polgári közigazgatás közegészségügyi osztályának vezetője 1849. áprilisi haláláig. Vö. F. Kiss Erzsébet: Az 1848–1849-es magyar minisztériumok, 593. Szógyény emlékirataiban „genialis”-ként jellemzi. Idősb Szógyény-Marich László országbíró emlékiratai. 1. köt. 34., 2. köt. 7.

²⁷ „Donec eris felix, multos numerabis amicos, tempora si fuerint nubila, solus eris.” Szógyény téved, forrása: Ovidius: Tristia, I. IX.5. Míg szerencse kísér, addig sok a barátod, ám hogy az ég beborul, elmenekülnek azok.

²⁸ Miután Lamberg Ferenc gróf altábornagyot az uralkodó a magyarországi császári csapatok főparancsnokává nevezte ki, de ő a polgári főhatalmat nem akarta elvállalni, a Badenben tartózkodó magyar konzervatívok Majláth György országbíró javasolták mint „királyi helytartó”-t megbízni a polgári ügyek vezetésével. Vö. Urbán Aladár: Népitélet Lamberg felett. Beszámoló, emlékezések, tanúvallomások. In: Uő: Batthyánytól Kossuthig. Hadsereg és politika 1848 nyarán és őszén. Argumentum, Budapest, 2009. 154–155.

²⁹ Lat. hivatali tisztség, munkakör

Nóms gyermekeim, kik, hála az égnek, jól vannak, szívesen köszöntik kegyedet, én pedig további becses hajlamába ajánlott, állandóul maradok igaz barátja
Szögyény László. m. p.³⁰

Nem véletlen, hogy Kempen 1853-ban úgy értékelte, a levél „írójának egykori politikai felfogását nem előnyös színben tünteti fel”.³¹ Szögyény itt az uralkodó és a magyarországi politikai elit nyílt szakítása után nemcsak büszkén vállalja az áprilisi törvények születésében játszott szerepét, de azokról mint „törvényesen átalakult új kormányrendszerünk”-ről beszél, visszaautasítva bármiféle „reactionalis” szándékot. Igen kemény szavakkal ítéli el „az irányunkban felülről követett gaz politiká”-t, „a haza ellen elkövetett rút ármányok”-at, „hallasz árulások”-at s „borzasztó törvénytelenségek”-et. Nem a kíméletlen megtorlást hirdető konzervatív hangja ez, de még csak nem is a közvetítést kereső, mérsékletet hirdető politikusé. Felvetődik persze a kérdés: mennyire hihetünk e hangnak? Az adott időszakban nem volt-e tanácsosabb efféle nézeteket hirdetni magáról, még ha valójában nem is osztotta azokat? Nem volt-e okosabb alakoskodni? De miért tette volna azt egy magánlevélben? A szállongó hírek cáfolata nem kívánta meg az efféle nyilatkozatokat. Ugyanakkor e levél felveti és nyitva hagyja azt a kérdést, milyen tényezők hatására változott meg véleménye 1849 januárjára.

Nem tudjuk pontosan nyomon követni a levélmásolat útját. De biztosak lehetünk, eljutott az uralkodó asztalára. Közvetlen hatása mindennek mégsem volt, az uralkodó bizalmát Szögyény irányában nem rendítette meg, ő egészen 1860. október 20-ig tagja maradt a birodalmi tanácsnak. Még annak ellenére is, hogy 1857-ben ő is aláírta a magyar konzervatívok által kezdeményezett, az ország sérelmeit összefoglaló, lojális hangvételi, de határozott „hódolati felirat”-ot, amiért a birodalmi tanács akkori vezetője, Rainer főherceg igazolásra szólította fel. Az igazoló irat után az uralkodó, bár „megütközését és rosszsallását” fejezte ki, nem mentette fel őt, csak a „pártgyűlésektől és határozathozatoktól távolmaradást” rendelt el számára. S bár Szögyény erre bejelentette lemondási szándékát, azt az uralkodó nem fogadta el.³²

A „szürke eminenciás” az 1860. októberi diploma kiadása után újraalakult magyar kormányzati szervek időszakában is fontos szerepet játszott, hiszen ismét alkan-cellár lett 1861. júliusi lemondásáig. Ezután visszavonultságban élt, majd 1865-ben elvállalta Fejér megye főispáni posztját. De közéleti pályája töretlen maradt a Kiegyezés után is: főispánként tovább szolgált, 1884-ben tárnokmester, 1888-ban országbíró lett.

³⁰ Manu propria: lat. saját kezű aláírás

³¹ „...auf die damalige politische Gesinnung seines Verfassers kein vorteilhaftes Licht wirft”. Kempen levélfogalmazványa Fürstenberghez, Bécs, 1853. máj. 5. HHStA, IB BM 449/1853.

³² Idősb Szögyény-Marich László országbíró emlékiratai 2. köt. 102–105.